

Foundations of Halacha 29.2 - Which Beverages are Suitable for Kiddush?

1. Gemara Bava Basra 97a-b

R. Zutra b. Tobiah said in the name of Rab: The Kiddush of the day must be proclaimed on such wine only as is fit to be brought as a drink offering upon the altar. What does this exclude? If it is suggested that it excludes wine [that comes] from his vat, [it may be retorted]: Did not R. Hiyya teach, 'One must not bring wine from his vat [as a drink offering], but if already brought, it is permitted [to be used]'; and, since [in the case of offerings] it is permitted when brought, it [should be allowed for Kiddush] even at the start also. [Moreover,] Raba said: A man may press out a cluster of grapes and proclaim over it the Kiddush of the day! Or, again, [if it is suggested that the object of Rab's statement is] to exclude [the wine] at the mouth [of the jug] and at the bottom, [it may be retorted]: Did not R. Hiyya teach, 'One must not bring [wine as a drink offering] from [the jug's] mouth or bottom, but if already brought it is permitted [to be used].! And [if it is suggested that the statement] excludes black, white, sweet, cellar, and raisin wine; surely it has been taught [that] all these must not be brought, but if brought already they are permitted! ... But, [this is the object of the statement], viz., to exclude [wine] which has an offensive smell. If preferred, it may be said that [the statement] may even exclude exposed [wine] and, [as to the objection raised, it may be replied that it excludes such wine] even though it was passed through a strainer in accordance with [the teaching of] R. Nehemiah, [it] nevertheless [may not be used for Kiddush, because] Present it now unto thy governor; will he be pleased with thee? Or will he accept thy person? R. Kahana the father-in-law of R. Mesharshya inquired of Raba: May white wine [be used as a drink-offering]? — He replied unto him: Look not thou upon the wine when it is red.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צז עמוד א

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך על גבי המזבח. למעוטי מאי? אילימא למעוטי יין מגתו, והא תאני ר' חייא: יין מגתו לא יביא, ואם הביא - כשר; וכיון דאם הביא כשר, אנן אפילו לכתחלה גמי [דף צז עמוד ב] דאמר רבא: סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום! ואלא למעוטי מפיה ומשוליה, והא תני רבי חייא: מפיה ומשוליה לא יביא, ואם הביא - כשר! ואלא למעוטי יין כושי, בורק, היליסטון, של מרתף, של צמוקים, והא תניא: בכולן לא יביא, ואם הביא - כשר! ... אלא למעוטי שריחו רע. ואיבעית אימא: לעולם למעוטי מגולה, ואע"ג דעברי' במסנת, כר' נחמיה אפילו הכי +מלאכי א'+ הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך. בעא מיניה רב כהנא חמוה דרב משרשיא מרבא: חמר חווריין, מהו? אמר ליה: +משלי כ"ג+ אל תרא יין כי יתאדם:

2. Shulchan Aruch OC 272

2 Kiddush may be made over (5) freshly pressed wine. /If/ (6) one squeezes out a bunch of grapes, he may recite Kiddush over /its juice/

4 Kiddush be made (10) over white wine. However, the *Ramban* disqualifies /white wine/ for Kiddush, even post facto, (11) but /holds that/ *Havdalah* may be made over it. The universal custom (12) follows the first opinion.

7 Kiddush may be made on /wine made from/ wine lees or /grape/ pits over which water has been poured, provided /the resulting liquid/ has enough of a taste of wine that the blessing /over wine,/ *Borey Peri Ha-Gafen*, may properly be made over it. (18) (*See above, Sec. 204, Par. 5.*)

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן ערב

סעיף ב
(ה) ג יין מגתו מקדשין עליו; (ו) וסוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום.

סעיף ד
מקדשין (ו) על יין לבן, והרמב"ן פוסלו לקידוש אפי' בדיעבד, (יא) אבל מבדילין עליו, ומנהג העולם (יב) כסברא ראשונה.

סעיף ז
שמרי יין או חרצנים שנתן עליהם מים, אם ראוי לברך עליהם בפה"ג מקדשין עליו. (יח) וע"ל סי' ר"ד סעיף ה'.

<p>8 Kiddush may be made (19) over boiled wine or over wine (20) containing honey. Some /authorities/ hold that (21) Kiddush may not be made over them. <i>Gloss: Common custom is (22) to make Kiddush over /the above/, even if there is other wine available (23) which, however, is not of as good a quality as the /wine which is/ boiled or which contains honey. (...)</i></p>	<p>סעיף ח * מקדשין (יט) על יין מבושל ועל יין (כ) שיש בו דבש, וי"א (כא) שאין מקדשין עליהם. הגה: והמנהג (כב) לקדש עליו אפילו יש לו יין אחר רק (כג) שאינו טוב כמו המבושל או שיש בו דבש (אגור).</p>
---	---

<p>3. <u>Gemara Pesachim 106a-b</u></p> <p>R. Beruna said in Rab's name: He who washes his hands [before eating] must not recite kiddush. Said R. Isaac b. Samuel b. Martha to them: Rab has not yet died and we have [already] forgotten his ruling! I stood many times before Rab: sometimes he preferred bread [and] recited kiddush over bread; at others he preferred wine [and] recited kiddush over wine.</p>	<p><u>תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קו עמוד א-ב</u></p> <p>אמר רב ברונא אמר רב: הנוטל ידיו לא יקדש. אמר להו רב יצחק בר שמואל בר מרתא: אכתי לא נח נפשיה דרב שכחנינהו לשמעתתיה! זמנין סגיאיין הוה קאימנא קמיה דרב, זימנין דחביבא עליה ריפתא - מקדש אריפתא! זימנין דחביבא ליה חמרא - מקדש אחמרא.</p>
---	---

<p>4. <u>Gemara Pesachim 107a</u></p> <p>Mar Yanuka and Mar Kashisha the sons of R. Hisda said to R. Ashi: Amemar once visited our town: lacking wine, we brought him beer [for habdalah], but he would not recite habdalah [over it], 'and passed the night fasting.' The next day we took trouble to procure wine for him, whereupon he recited habdalah and ate something. The following year he again visited our town, [and] we offered him beer. Said he, 'If so, it is the wine of the country'; [so] he recited habdalah and ate a little. This proves three things; [i] [Even] he who recites habdalah in the Prayer must recite habdalah over a cup [of wine]; [ii] a man must not eat until he has recited habdalah; and [iii] he who did not recite habdalah at the termination of the Sabbath proceeds to recite habdalah any time during the week.</p> <p>R. Hisda asked R. Huna: Is it permitted to recite kiddush over beer? Said he to him, Seeing that I asked Rab, and Rab asked R. Hiyya, and R. Hiyya asked Rabbi about pizuma, fig [-beverage], and asne, and he could not resolve it for him, can there be a question about [barley] beer! Now it was understood from him: kiddush indeed may not be recited over it, yet we can recite habdalah over it. Said R. Hisda to them, Thus did Rab say: Just as you may not recite kiddush over it, so may you not recite habdalah over it. It was stated too' R. Tahlifa b. Abdimi said in Samuel's name: Just as you may not recite kiddush over it, so may you not recite habdalah over it. Levi sent to Rabbi beer strained thirteenfold. On tasting it he found it well-flavoured. Said he: 'Over such as this it is fitting to recite kiddush and to utter all the psalms and praises in the world.' At night it caused him pains. Said he: 'Seeing that it chastises us, shall it propitiate!'</p>	<p><u>תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קז עמוד א</u></p> <p>אמרי ליה מר ינוקא ומר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי: זימנא חדא איקלע אמירא לאתרין, ולא הוה לן חמרא. אייתינא ליה שיכרא - ולא אבדיל, ובת טוות. למחר טרחנא ואייתינא ליה חמרא, ואבדיל, וטעים מידי. לשנה תו איקלע לאתרין, לא הוה לן חמרא, אייתינא שיכרא. אמר: אי הכי - חמר מדינה הוא. אבדיל וטעים מידי. שמע מינה תלת; שמע מינה: המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס, ושמע מינה: אסור לו לאדם שיאכל קודם שיבדיל, ושמע מינה: מי שלא הבדיל במוצאי שבת - מבדיל והולך כל השבת כולו.</p> <p>בעא מיניה רב הונא מרב חסדא: מהו לקדושי אשיכרא? - אמר: השתא ומה פירזומא ותאיני, ואסני, דבעאי מיניה מרב, ורב מרבי חייא, ורבי חייא מרבי - ולא פשט ליה, שיכרא מיבעיא? סבור מינה: קדושי הוא דלא מקדשין עילויה, אבל אבדולי - מבדלינן. אמר להו רב חסדא: הכי אמר רב כשם שאין מקדשין עליו - כך אין מבדילין עליו. איתמר נמי, אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל: כשם שאין מקדשין עליו - כך אין מבדילין עליו. לוי שדר ליה לרבי שיכרא בר תליסר מגני. טעמיה, הוה בסימ טובא. אמר: כגון זה ראוי לקדש עליו, ולומר עליו כל שירות</p>
--	--

<p>R. Joseph said: I will vow in the presence of a multitude not to drink beer. Raba said: I would drink flaxwater, yet I would not drink beer. Raba also said: His drink shall be but beer who recites kiddush over beer. Rab found R. Huna reciting kiddush over beer. Said he to him: 'Abba has begun to acquire istiri with beer. ' Our Rabbis taught: You recite kiddush over wine only, and you say a blessing over wine only. Do we then not recite the blessing, 'by whose word all things exist' over beer and water? — Said Abaye, this is what he means: You do not say, 'bring a cup of blessing to say Grace [after meals],' over aught except wine. Our Rabbis taught: You do not recite kiddush over beer. On the authority of R. Eleazar son of R. Simeon they said: You can recite kiddush [over it].</p>	<p>ותושבחות שבעולם. בליליא צעריה, אמר: מיסרן ומפייס. אמר רב יוסף: אדור ברבים דלא אישתי שיכרא. אמר רבא: אישתי מי זוריון ולא אישתי שיכרא. ואמר רבא: תיהוי שקיותיה שיכרא מאן דמקדש אשיכרא. רב אשכחיה רב הונא דקדיש אשיכרא. אמר ליה: שרי אבא למיקני איסתירי משיכרא. תנו רבנן: אין מקדשין אלא על היין, ואין מברכין אלא על היין. - אטו אשיכרא ואמאי מי לא מברכין עליהו שהכל נהיה בדברו? - אמר אביי, הכי קאמר: אין אומרים הבא כוס של ברכה לברך אלא על היין. תנו רבנן: אין מקדשין על השכר. משום רבי אלעזר בר רבי שמעון אמרו: מקדשין.</p>
<p>9 Where wine is not readily available, some /authorities/ hold (24) that Kiddush may be made over beer (25) or /over/ other beverages, (26) except for water. But some /authorities/ hold that Kiddush may not be made /over any beverage except wine/. (27) According to the <i>Rosh</i>, on /Friday/ night Kiddush should not be made over beer, but, rather, /it should be made/ (28) over bread. However, on /Shabbos/ morning, it is (29) preferable to make Kiddush (30) over beer, making the /required/ (31) <i>She-Ha-Kol</i> blessing over the beer before /making/ the <i>Ha-Motzi</i> blessing /over the bread which begins the Shabbos meal/. For if one would make /Kiddush by reciting/ the blessing over the bread first, there would be nothing /to indicate that this <i>Ha-Motzi</i> blessing is/ different /from other <i>Ha-Motzi</i> blessings made during weekdays at the start of the meal/. There is a sound basis in reason for /this ruling/. <i>Gloss: And so (in accordance with the opinion of the Rosh) is the common custom. If there is wine available in the city, (32) Kiddush should not be made over bread. One who may not drink wine due to a vow /previously made, by which he forbade himself wine/, (33) may /nevertheless/ make Kiddush over /wine/ and have one of the company seated with him /, who intend to fulfill their obligation to make a blessing with his blessing, / drink /the wine/. If there are no others with him, he should make Kiddush over bread (and not over wine), (34) or else, he should listen to Kiddush /made by/ others. (Hagahos Maimoni, /Hilchos Shabbos,/ Chap. 29, /holds/ that /where one vows not to drink wine, / wine must be sought after /and used for Kiddush/. /On the other hand, /Teshuvos Maimoni at the end of /Rambam's Book of/Hafla'ah, Sec. 4, /holds/ that /in such an instance/ Kiddush should be made over bread. /This is a contradiction 2* which/ must be resolved by differentiating between a situation/ where one eats by himself and /a situation/ where one eats together with others.)</i></p>	<p>סעיף ט במקום שאין יין [ז] מצוי, י"א * (כד) ו שמקדשים על שכר (כה) ושאר משקין, (כו) חוץ מן המים. וי"א שאין מקדשין. (כז) ולהרא"ש, בלילה לא יקדש על השכר אלא (כח) ז על הפת, ובבקר יותר (כט) <ו> טוב לקדש (ל) על השכר, שיברך עליו (לא) שהכל קודם ברכת המוציא, שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שינוי, ודברי טעם הם. הגה: וכן המנהג פשוט כדברי הרא"ש. * ואם יין בעיר, (לב) ח לא יקדש על הפת. ט ומי שאינו שותה יין משום נדר, (לג) יכול לקדש עליו וישתו אחרים המסובין עמו; ואם אין אחרים עמו יקדש על הפת ולא על היין, (לד) או ישמע קידוש מאחרים. (הגהות מיימוני פרק כ"ט דמחזור אחר יין ותשובת מיימוני סוף הפלאה סי' ד' דיקדש על הפת לכן צ"ל החילוק אם אוכל לבדו ואם אוכל עם אחרים).</p>